



# ОГЛЯД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ В АПК УКРАЇНИ

листопад 2021

## Історичні показники галузевої підтримки в аграрному секторі України

Перший випуск Огляду містив динаміку та структуру сукупного обсягу державної підтримки сільгоспвиробників починаючи з 1998 року. В структурі підтримки основним джерелом були і є податкові пільги, далі йде цінова підтримка і наостанок - субсидії та дотації. Звичайно ж, ця підтримка значним чином відрізнялась між галузями аграрного сектору. Це можна побачити на графіках нижче, де зображений показник **частки державної підтримки в доходах сільгоспвиробників різних видів сільгосппродукції** (за методологією ОЕСР).

Наприклад, для виробників курятини наприкінці першої декади 00-их частка держпідтримки в їх доходах перевищувала 60%. Із зерновими – навпаки: в основному через експортні обмеження, виробники пшениці, наприклад, недоотримали більше 60% своїх доходів наприкінці першої декади 00-их. В цілому, до 2016 року спостерігалась така закономірність: експортно-орієнтовані галузі рослинництва, в основному, потерпали від державного втручання в ціни, тоді як тваринництво вигравало та мало підтримку. Як бачимо, починаючи з 2016 року, **цінового втручання майже не спостерігається, за виключенням цукру та свинини**. Підтримка виробників цукрової галузі обумовлена імпоротною тарифною квотою та високим імпортним митом (50%), що робить дорожчим цукор для внутрішніх споживачів.

### Галузева підтримка сільгоспвиробників України



Джерело: на основі даних OECD PSE дані для України, SCT (single commodity transfers, SCT %) відображає частку держпідтримки сільгоспвиробників окремих галузей агросектору в їх доходах. SCT включає в себе як цінову підтримку (заходи державної політики, що прямо або опосередковано впливають на ціну товару), так і пряму бюджетну підтримку.

## Програма з часткової компенсації вартості сільгосптехніки та обладнання вітчизняного виробництва

### Дизайн програми

Як було зазначено в минулому випуску, програма компенсації вартості техніки та обладнання є однією з найбільших програм підтримки. В 2020-му на програму було виділено найбільше серед усіх програм - майже 37% всієї бюджетної підтримки; у 2021 планується 22% (більше підтримки піде на здешевлення кредитів та на тваринництво).

Користуватись програмою можуть **сільгосптоваровиробники** (підприємства, установи, особи), що постачають сільгосптовари, вироблені на власних або орендованих потужностях, причому питома вага сільгосптоварів має бути не меншою 75% від усієї поставленої продукції за один рік<sup>1</sup>.

**Розмір компенсації становить 25% від вартості** (20% до 1.01.2018 р.) придбаної техніки та обладнання (без ПДВ).

Обмеження по сумі відшкодування становить **10 тис мінімальних заробітних плат** (станом на 1 січня відповідного року) або 60 млн грн у 2021 році<sup>2</sup>. Обмеження діє відносно одного виробника (та пов'язаних осіб) протягом одного року.

Об'єктом підтримки є **сільгосптехніка та обладнання, що вироблені з локалізацією виробництва в Україні** (питома вага вартості сировини, матеріалів, комплектуючих, вузлів і агрегатів має бути не нижчою ніж 60% у собівартості техніки). За програмою, техніка, виробник та постачальник зазначені в переліку, який щороку затверджується Мінекономікою<sup>3</sup>.

Вимоги до учасників такі: не бути банкрутом (не мати порушених справ про банкрутство) і не мати податкового боргу.

### Аналіз програми

Для потреб цього випуску були проаналізовані наявні дані по виплатах по програмі часткової компенсації сільгосптехніки з грудня 2019 року по березень 2021 року на загальну суму 1 073 млн грн. В регіональному розрізі, найбільше сукупної підтримки по програмі у відносному виразі отримали сільгоспвиробники Луганської, Запорізької, Миколаївської областей, тобто сходу та півдня України (таблиця 1).

Таблиця 1. Рейтинг областей за часткою отриманої компенсації вартості с/г техніки до валового виробництва с/г підприємств у 2019-2021 роках

Область	Обсяг держпідтримки, млн грн	Частка підтримки до валового виробництва с/г підприємств, %	Область	Обсяг підтримки, млн грн	Частка підтримки до валового виробництва с/г підприємств, %
Луганська	51.80	0.44%	Хмельницька	65.55	0.19%
Запорізька	80.99	0.38%	Чернівецька	6.77	0.18%
Миколаївська	54.55	0.33%	Чернігівська	57.88	0.16%
Одеська	33.79	0.28%	Житомирська	29.93	0.15%
Кіровоградська	56.94	0.26%	Вінницька	69.36	0.14%
Херсонська	54.03	0.26%	Закарпатська	1.60	0.12%
Полтавська	81.94	0.23%	Львівська	18.77	0.12%
Сумська	75.35	0.22%	Волинська	13.95	0.11%
Київська	72.88	0.22%	Рівненська	11.06	0.10%
Донецька	36.68	0.21%	Тернопільська	20.93	0.10%
Харківська	71.39	0.20%	Черкаська	30.59	0.09%
Дніпропетровська	70.10	0.20%	Івано-Франківська	6.28	0.08%

Примітка. Дані по виплатах за програмою охоплюють період із грудня 2019 по березень 2021 року

<sup>1</sup> Перелік видів виробництва для отримання держпідтримки сільськогосподарських продуктів наведений в Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» №1877-IV від 24.06.2004 року.

<sup>2</sup> Відповідно до Постанови КМУ №205 від 17.03.2021 року.

<sup>3</sup> Станом на серпень 2021 року в переліку міститься 16 809 видів техніки та обладнання і 203 виробника.

## Аналіз програми (продовження)

За період із грудня 2019 по березень 2021 підприємства в основному отримали по 1 платежу за цією програмою, у середньому – 1,4 платежі.

Проте є випадки, коли одне підприємство отримало максимальну кількість - 9 платежів. Мінімальна компенсація склала 2 761 грн максимальна – 35 млн грн.

Для подальшого аналізу ми спробували об'єднати економічні показники сільгоспдприємств у 2019 році із даними по виплатах по програмі. Ми отримали вибірку 2 394 отримувачів компенсації у 2019-2021 році на загальну суму 624 млн грн. Із них більшість підприємств виробляють лише продукцію рослинництва (1 610 підприємств); решта (784) – і рослинництва, і тваринництва.

Верхньорівневий аналіз (див. таблицю 2 нижче) дає підстави для декількох важливих висновків. **Основними вигодонабувачами програми за сукупними виплатами є саме середні сільгоспдприємства розміром 500-10 тис. га**, тоді як дрібні виробники (до 500 га) отримали 10% всієї підтримки по програмі. Проте, фактична компенсація вартості нової техніки для дрібних сільгоспвиробників

становить 11%, у той час як для решти більших за розміром виробників цей показник коливається на рівні 4-6%, незалежно від розміру підприємства. Причиною такої різниці може бути те, що більші за розміром підприємства купують більше іноземної техніки, вартість якої за програмою не компенсується.

Дрібні підприємства до 500 га, які імовірно за все, потребують підтримки найбільше, направляють 6% своїх витрат на купівлю нової техніки, як і більші підприємства площею 500 – 2 тис. га та 2-10 тис. га, проте держпідтримка останніх у 2,5 рази менша, ніж найменших за розміром підприємств площею до 500 га.

Також, верхньорівневий аналіз програми демонструє, що менш продуктивні сільгоспвиробники (зазвичай менші виробники) отримують відносно більші обсяги підтримки. Вже вище було зазначено про значно більшу частку компенсації у вартості техніки для дрібних виробників, і аналогічна картина спостерігається і в розрахунку на гектар: для господарств розміром до 500 га це 725 грн на га, і значно менше для середніх та великих господарств.

**Таблиця 2. Аналіз програми компенсації вартості с/г техніки у 2019-2021 році та економічних показників отримувачів підтримки за цією програмою**

Площа	до 500 га	500 – 2 тис га	2 тис – 10 тис га	> 10 тис га	Всього
Кількість с/г підприємств	496	1 274	553	71	<b>2 394</b>
% у сумарній держпідтримці	10%	40%	34%	16%	<b>100%</b>
<b>Доходи</b>					
Сукупні виплати за програмою, млн. грн	63,8	250,8	209,8	99,6	<b>623</b>
% сукупної підтримки у доходах	1,6%	0,6%	0,4%	0,2%	-
Середній розмір виплат по програмі, тис. грн	87,6	131,8	223,5	1 014,2	-
% середньої підтримки у доходах	1,1%	0,4%	0,2%	0,1%	-
<b>Закупівля нової техніки</b>					
Середні витрати на купівлю нової техніки у тис. грн	772,7	2 126,4	5 321,0	17 987,4	-
% середньої підтримки у середніх витратах на купівлю нової техніки	11%	6%	4%	6%	-
% витрат на купівлю нової техніки у загальних витратах	6%	7%	6%	2%	-
<b>Продуктивність</b>					
Середня продуктивність у грн/га	26 640,4	26 764,3	27 782,1	32 753,9	-
Середня підтримка у грн/га	725,9	188,0	102,3	50,2	-

Джерело: аналіз проведений на основі даних підтримки по бюджетній програмі та наявних даних з економічних показників роботи сільгоспдприємств за 2019 рік

Цей аналітично-інформаційний щомісячник створений задля інформування та аналізу державної підтримки в аграрному секторі України. Якщо у Вас виникли запитання чи пропозиції щодо Огляду, будь-ласка, надсилайте їх на електронну адресу: [first.deputy@minagro.gov.ua](mailto:first.deputy@minagro.gov.ua) або [onivievskiy@kse.org.ua](mailto:onivievskiy@kse.org.ua)